

Oleg Malyarchuk

FEATURES OF FORMATION HUMAN RESOURCES OF PRYKARPATTIA (1960–1985)

In the article are analyzed the components of human resources formation, new trends in their structure, the reasons of growing labor shortage in industry and construction of the republic, ways of new measures introduction regarding mechanization and automation of production as in Ivano-Franrivsk and Lviv regions and in the Ukrainian SSR.

Key words: human resources, youth, staff, leisure, industry, construction, handwork.

УДК 94 (477.8)

Роман Вепрів, Наталія Коростіль

МАСОВО-ПОЛІТИЧНА РОБОТА КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ НА СЕЛІ У 1964–1991 РР. (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті проаналізовані методи і форми впровадження комуністичної ідеології у східногалицькому селі, її складові – призначення комуністів на важливих ділянках роботи, виховання селянства на нових суспільних цінностях, ставлення місцевого населення до органів влади.

Ключові слова: Івано-Франківська область, ідеологія, масово-політична робота, східногалицьке село, комуністична партія.

На даному етапі державного будівництва в Україні зростає роль регіональних розвідок в історичній науці, необхідність врахування господарського досвіду, певних відмінностей, подолання усталених стереотипів. Вагомість цієї проблематики визначена необхідністю дослідження чинників, які зумовили економічну диспропорцію, забруднення навколишнього середовища, втрати селянином почуття господаря на рідній землі.

У радянський період була здійснена індустріалізація Західного регіону, насаджена колгоспно-радгоспна модель у сільському господарстві, відбулися докорінні зміни на селі. Поряд з привабливими сторонами соціалізму – створенням промислового потенціалу краю, подоланням безробіття, соціальною "рівністю", безкоштовною освітою, медициною, були закладені значні протиріччя. Радянська командно-адміністративна система використовувала ресурси регіону для формування загальнодержавного промислового комплексу, виходячи не з конкретних місцевих потреб, а далекосяжної політики правлячої комуністичної партії.

У західних областях України накопичилися гострі економічні, екологічні, соціальні проблеми, витоки яких варто шукати у радянських часах. Аналіз масово-політичної роботи комуністичної партії і радянської влади покликаний сприяти виявленню і усвідомленню тих чинників, які спричинили теперішнє складне становище мешканців села. З позицій нових історичних підходів, тоталітарний режим розглядають вітчизняні дослідники. Передусім, це В. Баран [1], Н. Жулканич [2], Г. Кривчик [3], М. Лендела [4], О. Мальярчук [5], О. Мороз [6], С. Падалка [7], К. Прокопишак [8] та інші дослідники.

У статті ставиться за мету здійснити аналіз складових ідеологічної роботи комуністичної партії і радянської влади в окреслений період на селі, охарактеризувати ставлення до неї місцевого населення в нових історичних умовах.

Об'єктом дослідження виступає ідеологічне забезпечення радянської політики у східногалицькому селі.

Предметом – особливості її формування в Івано-Франківській області.

Основними питаннями радянської влади та комуністичної партії в організаційно-партійній роботі на селі у досліджуваний період вважалися: підвищення ролі парторганізацій, кожного комуніста і комсомольця за вирішення "господарських і партійних задач", правильний підбір, розстановка та виховання кадрів. На численних семінарах, нарадах, зборах накреслювалися конкретні заходи з метою покращення роботи. Наслідки уніфікації суспільного життя за радянським зразком у Західному регіоні України були слабшими, ніж в інших областях республіки. Ментальність західних українців відрізнялася загостреним почуттям національної самосвідомості. Придушення боротьби УПА і підпілля ОУН не означало припинення визвольних змагань певною частиною населення. Змінювалися форми і методи боротьби з тоталітарною системою.

З середини 50-х років ХХ ст. у регіон поверталися, відбувши покарання, учасники національно-визвольних змагань. Лише у Станіславську область повернулося з місць ув'язнення і спецпоселення понад 15 тис. колишніх учасників національного руху Опору [9, с. 340]. Більшість із

них не змінила своїх переконань, а також "оунівські нелегали", греко-католицькі священики, сектанти створювали відповідну атмосферу протесту проти політики комуністичної партії і радянського уряду на селі. У період хрущовської "відлиги" рух за оновлення радянського суспільства в регіоні мав значно ширшу соціальну базу, ніж в інших частинах УРСР.

Проаналізувавши низку стенограм нарад секретарів райкомів, партійного і господарського активу, можна стверджувати про певну особливість ідеологічної роботи "в умовах Івано-Франківщини". По-перше, увага акцентувалася на тому, що закордонні націоналістичні центри помітно активізували розповсюдження антирадянської літератури в Україні, використовуючи для цього туристичні канали, посилилася відповідна пропаганда на радіо (радіостанції "Голос Америки", "Бі-Бі-Сі" та ін.). Якщо раніше націоналісти діяли методами збройних нападів, то тепер – через ідеологічну роботу з населенням, особливо молоддю. У 1965–1966 рр. органи КДБ арештували низку осіб, в тому числі таких, "як Мороз, Озерний, Ребрик та інших". Резонансним став випадок прийому в комуністи у Долинському районі. Так, у шкільній парторганізації "приймали одного в члени партії. Секретар зборів звернувся чи є питання? Тоді комуніст Равлюк запитав: Хто був провідником українського націоналістичного руху в Україні? Той відповів: Степан Бандера. А на зборах сиділи два десятки комуністів і ніхто не звернув уваги на провокаційне питання. Мовчали як в рот води набрали. Проголосували. Прийняли в партію... Це не одиничні приклади... Львівська область і ми в цьому питанні найбільше грішні" [10, арк. 70–71].

По-друге, "значна увага приділялася розвінчуванню соціальної демагогії єговізму та уніатства, які в конкретних умовах Західної України були вигідні українським буржуазним націоналістам". Особливо підкреслювалося, що "націоналісти намагалися використовувати секту "Свідків Єгови", як додатковий загін антикомунізму" [11, арк. 13–14].

Громадськість, виробничі колективи мали скеровувати свою роботу таким чином, аби впливати і перевиховувати "нерозкаяних уніатів", "одурманених", "прислужників гітлерівського фашизму та американського імперіалізму", "колишніх оунівців", "бандпомічників" і т. д. Ідеологічна пропаганда намагалася максимально використовувати принизливі, з її точки зору, ярлики і кліше.

Із об'ємних звітів "Про проведену роботу з попередження зборищ єговістів" можемо почерпнути інформацію про те, як ситуація виглядала на практиці. Єговістам, які були присутні на зібраннях, на засіданні адміністративної комісії при виконкомі районної Ради депутатів трудящих "роз'яснювали" радянське законодавство про культу. До них вживалися заходи адміністративного впливу: оголошувалися догани, попередження, накладалися штрафи в розмірі від 10 до 50 крб. В обов'язковому порядку проводилися партійні збори, наради ідеологічного активу сіл, на яких обговорювалися питання "про посилення ідеологічної роботи серед єговістів та уніатів-покутників" [12, арк. 11–12].

На території Івано-Франківської області знаходилося так зване "святе джерело" на горі поблизу с. Середнє Калуського району. Згідно з радянською термінологією його "спровоковано в грудні 1954 р. уніатським фанатом Солтисом та його підручними". Послідовники Солтиса ("покутники"), які проживали і в сусідніх областях, під час релігійних свят намагалися проводити масові паломництва на Середнянській горі. Лише у 1972 р. 15 осіб уніатів-покутників притягнуто до кримінальної відповідальності, а 70 покарано в адміністративному порядку. "Святе джерело" ліквідували таким чином, що воду підземними трубами відвели у водозабірник колгоспної ферми с. Середнє [12, арк. 13–14].

Східногалицьке село залишалося на високому рівні релігійної обрядовості. У дні християнських свят, а також "в святу неділю", колгоспники намагалися не працювати, а відвідувати церкви. Складовою "соціалістичних перетворень на селі" була ідеологічна робота та атеїстичне виховання. Серед жителів села проводилися політичні інформації, спеціальні вечори передового досвіду, зустрічі з учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки у Москві тощо. Широкого розмаху набрала діяльність культурно-освітніх установ: будинків культури, хат-читалень, сільських клубів, бібліотек, "червоних кутків". Сільські бібліотеки, крім індивідуальної роботи з читачами, влаштовували читацькі конференції, тематичні вечори, обговорення книжкових новинок. Подвірний обхід будинків, тваринницьких ферм, тракторних бригад здійснювали книгоноші. Під час польових робіт колгоспників відвідували агіткультбригади, мистецькі колективи, лекторські групи.

Перебудова системи партійної освіти полягала у створенні "найкращих умов" для розгортання роботи "по ідейному загартуванні" комуністів. Партійною освітою в області охоплювалося 40 тис. осіб. До навчання залучалися усі комуністи, доволі часто досить формально. Однак, якісний склад пропагандистських кадрів щороку покращувався. Партійні організації розширили і підвищили ідейно-теоретичний рівень лекційної пропаганди. У практику роботи увійшли не тільки лекції, але й "усні журнали", бесіди "за круглим столом", лекторії, теоретичні конференції, вечори питань і відповідей, що мали певний світоглядний вплив на молодь.

До читання лекцій залучалося 10 тис. осіб, передусім, викладачів вищих навчальних закладів області. У роботі лекторських груп партійних комітетів і в діяльності обласної організації "Знання" (голова правління тов. Кравець, відповідальний секретар тов. Брезицький) були й серйозні недоліки. Основний із них, як зазначалося у партійній документації, "недостатня цілеспрямованість, відірваність від життя". Досить часто йшлося про те, що мало читалося лекцій "Про завдання комуністичного будівництва", "Про ленінську національну політику", "Про міжнародну ситуацію і світовий робітничий рух", "Про дружбу народів", "Про питання атеїзму". Зазвичай, наголошувалося на тому, що рідко виступали з кваліфікованими лекціями лектори у гірських селах. Це стосувалося Рожнятівського, Косівського, Богородчанського і Калуського районів. Агітаційно-масову роботу вели більше 30 тис. агітаторів, серед яких 12 тис. комуністи, учителі, передовики виробництва і наставники молоді [13, арк. 33–34].

Складовою масово-політичної роботи компартії виступала наглядна агітація – лозунги, цитати класиків марксизму-ленінізму, вивішувалися, як у центрі населених пунктів, так і на колгоспних садибах та виробничих дільницях. Спеціальні екрани висвітлювали хід виконання соціалістичних зобов'язань, а почесні дошки – фотографії кращих спеціалістів і колгоспників. Вважалося, що рівень і дієвість агітації залежить від того, як нею керують партійні організації. В офіційних документах вказувалося, що "наша задача – активізувати діяльність агітколлективів, зробити виховну роботу бойовою і результативною". Однак низьким залишався рівень атеїстичного виховання. У пропозиціях і резолюціях зазначалося, що "недостатньо ведеться боротьба з релігійними пережитками, слабо вкорінюється нова радянська обрядовість". Важливе місце в ідеологічній роботі "в боротьбі за виконання рішень пленумів партії" відводилося пресі і радіо. Ця місія покладалася на ідейний зміст обласної газети "Прикарпатська правда", районні друковані органи партії, місцеве радіомовлення [13, арк. 35].

Обласний комітет партії приділяв значну увагу роботі культурно-просвітницьких установ і закладів мистецтва, які виступали однією з форм комуністичної ідеології на селі. В області працювало 29 театрів народної творчості, десятки оркестрів, хорів, ансамблів. Учасниками художньої самодіяльності являлися більше 37 тис. робітників і колгоспників. Їх репертуар, як і обласного драматичного театру ім. І. Франка і облфілармонії, підлягав обов'язковій цензурі щодо ідейно-художнього спрямування. Синтетична природа театрального мистецтва забезпечила більшу інтенсивність його життєдіяльності, у порівнянні з іншими сферами культури. Хоча й не могли побачити сцени твори репресованих драматургів, діаспори чи кращих представників зарубіжної літератури, все ж виставлялася класика, яка в опосередкованій формі піднімала вічні проблеми свободи совісті, прав людини. Значною популярністю користувалося кіно і відвідування кінотеатрів у райцентрах і м. Івано-Франківську. Значного покращення вимагала організація кінообслуговування населення в сільській місцевості, де використовувалися пересувні кіноустановки [13, арк. 36].

На бюро райкомів партії затверджувалися заходи відділів і райкомів ЛКСМУ з посилення ідейно-виховної роботи серед колгоспної молоді та заходи з героїко-патріотичного виховання. В партійних організаціях районів проводилися збори, на яких обговорювався стан масово-політичної роботи серед молоді. Масово-політична робота з молоддю знаходилася в центрі уваги районного комсомольського активу, нарад учителів і культосвітніх працівників. У кожній комсомольській організації розроблялися заходи з покращення масово-політичної і виховної роботи. У великі комсомольські організації райкоми партії направляли комуністів з числа районного партійного активу для допомоги в роботі з комсомольцями і молоддю на селі.

Райкоми партії приділяли значну увагу проведенню масових заходів з молоддю: фестивалів, мітингів, клятв при відкритті пам'ятників у селах, спортивних змагань, екскурсій, походів тощо. У усіх клубах, бібліотеках і восьмирічних школах функціонували ленінські кімнати, кутки бойової слави з альбомами, монтажами фотографій і розповідями про воїнів-односельчан. Тематика затверджувалася райкомами партії: "Про визволителів району в роки Великої Вітчизняної Війни", "Про земляків, які загинули від рук українських буржуазних націоналістів", "Про перших комуністів і комсомольців у районі". Особлива увага зверталася на призовну і допризовну молодь. Робота концентрувалася у спортивних товариствах, гуртках і секціях.

У селах регулярно організовувалися проводи юнаків в армію. На контролі в райкомах партії стояло питання росту рядів ВЛКСМ. Так, лише за травень-серпень "за рахунок кращої молоді прийнято в члени ВЛКСМ 509 осіб в Городенківському районі, в тому числі 156 за рахунок колгоспної молоді. 11 кращих членів ВЛКСМ за цей час прийнято кандидатами в члени КПРС. Проведено ряд лекторіїв для молоді". В обов'язковому порядку в селах проводилися такі вечори, як "Ніхто не забутий, ніщо не забуто", "Вони загинули за наше щастя", "Шана рукам роботязим", "Почесні колгоспники", "Сучасні вечорниці", "50 років Жовтня", "Так було, так стало" і інші. У селах

організовувалися, згідно з радянською обрядовістю, свята урожаю, першого снопа, проводи на пенсію, урочисте посвячення у хлібороби [14, арк. 1–2].

У звітах про проведену роботу на селі окремим пунктом йшлося про атеїстичне виховання молоді. При всіх середніх школах створювалися атеїстичні клуби, а у всіх бібліотеках і восьмирічних школах – атеїстичні кутки. У райгазетах організовано рубрики "На антирелігійні теми". У селах проводилися кінолекторії на теми: "Непримиренність науки і релігії", "Досягнення радянської науки" [14, арк. 6].

Обласний комітет комуністичної партії неодноразово звертав увагу міськкомів і райкомів на необхідність переобладнання і використання знятих з реєстрації колишніх культових приміщень для культурно-господарських цілей, згідно з рішеннями облвиконкому. У своїй більшості вони передавалися місцевим школам під спортзали і майстерні, колгоспам під склади, а також переоблаштовувалися під дитячі ясла, медпункти, клуби, бібліотеки та різноманітні підсобні приміщення. Як зазначалося у звітах – "багато з приміщень, які використовуються, до цього часу не втратили культового вигляду". Нерідко їх розбирали, тобто, таким чином, взагалі знищували з формулюванням – "аварійні" [15, арк. 17].

Офіційне діловодство, як і виступи на різноманітних нарадах, розпочиналися традиційними кліше на зразок: "в авангарді змагання в честь ХХІІІ з'їзду КПРС, ХХІІІ з'їзду КПУ ідуть бригади і ударники комуністичної праці, новатори, передовики виробництва, а також трудівники села...". Серед них подавалися списки "трудівників села", які щоденною самовідданою працею служили своїм сім'ям, трудовим колективам, землякам-односельчанам, рідному краю, державі. На ХІІІ Івано-Франківській обласній партійній конференції, що проходила 8 лютого 1966 р. другий секретар обласного комітету партії П. Безрук у галузі сільського господарства рапортував, що "в ході соціалістичного змагання виросло багато наших передовиків: ланкові – В. Бортийчук і М. Яремійчук, механізатори – В. Білан і І. Геманик, доярки – А. Григорів і М. Скіцька, тваринники – М. Лазарук і В. Каменецький, чабани – Ю. Венгрин і С. Кермошук, птахівниці – М. Крупа і Д. Сікора, бригадири і завідувачі фермами – І. Огерук і М. Іванишин, голови колгоспів – С. Панченко, Ю. Личук, З. Салітринський, В. Семенюк, В. Куч і багато інших. Звання Героя Соціалістичної Праці присвоєно С. Хромичевій" [13, арк. 19].

Звітні і звітно-виборні збори у колгоспах регіону за підсумками господарсько-фінансової діяльності за 1969 р. проходили під девізом дальшого розгортання всенародного соціалістичного змагання за успішне виконання завдань, накреслених рішеннями ХХІІІ з'їзду КПРС, березневого (1965 р.) пленуму ЦК КПРС, Третього Всесоюзного і Республіканського з'їздів колгоспників за дальшим піднесенням сільського господарства, мобілізації колгоспників на успішне виконання планів п'ятирічки та соціалістичних зобов'язань взятих трудівниками села на честь 100-річчя з дня народження В. Леніна і 53-х роковин Великого Жовтня. Для надання практичної допомоги у підготовці та проведенні звітних і звітно-виборних зборів у райони відряджались члени бюро обкомів комуністичної партії України, відповідальні працівники обкомів і облвиконкомів та спеціалісти сільського господарства. До проведення загальних зборів колгоспників у районах результати господарювання кожного колгоспу розглядалися на засіданнях рад колгоспів і балансових комісій. Підсумки в усіх районах обговорювалися на засіданнях бюро райкомів і райвиконкомів. У кожному районі затверджувалися конкретні заходи з виконання критичних зауважень і пропозицій.

Важливим показником, що визначав спрямованість ідеологічного процесу на селі та "соціалістичних перетворень" була кількість членів партії. Поряд з економічними важелями впливу, з боку партійно-радянських органів, систематична увага приділялася призначенню комуністів на відповідальних ділянках роботи і постійному зростанні їх рядів у селі. У 1966 р. із 31932 комуністів, які знаходилися на обліку в Івано-Франківській області – 11376 працювало в промисловості і 8500 у сільському господарстві. У колгоспах області із 5185 доярок – комуністки 239, або 4,6 %; серед 1269 свинарок – 32, або 2,5 %; 2877 телятниць – 79, або 2,7 %; 3399 ланкових – 224, або 6,5 % [16, арк. 258–259]. У середині 70-х зріс прийом до лав комуністичної партії робітників і колгоспників. У 1976 р. вони становили серед прийнятих 71,7 %. Однак із 4423 доярок області членами і кандидатами в члени КПРС були тільки 194 особи, або 4,4 %, ланкових – 8,7 % [17, арк. 115].

Партійна організація спільно з правлінням колгоспу та жіночою радою мали виховувати "громадську активність" у односельців. Апробованою формою роботи партії на селі залишалися жіночі ради. На загальних зборах жінок виносилися питання як виробничого характеру, так і побутового, читалися доповіді: "Жінки-трудівниці Івано-Франківщини", "Роль сім'ї у вихованні дитини", "Приклад у вихованні дітей" і інші. Безпосередньо під свій контроль жіночі ради брали догляд за самотніми пенсіонерами, сиротами, інвалідами. Окрім жіночих рад створювалися комісії: виробничі, шкільні, культосвітні і ін. [18, арк. 20]. Організаційна і виховна робота в низових виробничих підрозділах, діяльність депутатських постів, груп народного контролю покладалися на рядових комуністів. У кожному господарстві розроблялися заходи з охорони врожаю,

закріплювалися відповідальні особи, створювалися громадські пости, встановлювалося постійне чергування сторожів і комсомольського активу.

Упродовж перших років перебудови зміни в суспільно-політичному житті України відставали від аналогічних процесів у Москві. У той час, як на союзному рівні відбувалися суттєві перестановки в складі вищого керівництва партії й уряду, першим секретарем ЦК КПУ до осені 1989 р. залишався В. Щербицький. Він та його команда докладали усіх зусиль для того, щоб зміни не досягали Української РСР. На середину 1990 р. у республіці відбулося різке загострення соціально-політичної ситуації, особливо у великих промислових регіонах та західних областях України. Основними причинами невдоволення населення стали дефіцит багатьох товарів, інфляція, тіньова економіка, ріст злочинності, діяльність опозиційних політичних угруповань і недоліки в роботі Верховної Ради УРСР. Проголошений головою Ради Міністрів СРСР М. Рижковим на сесії Верховної Ради СРСР на початку 1990 р. у доповіді "Про економічне становище країни і концепцію переходу до регульованої ринкової економіки", курс на ринкові реформи означав згортання соціального забезпечення, захисту громадян державою і був сприйнятий як посягання на життєві інтереси населення [19, с. 86].

Погоджуємося з думкою В. Чури, що "ключовим наслідком компартійного реформування політичного та соціально-економічного базису СРСР у другій половині 1980-х років, стала прикінцева зневіра громадян країни у життєздатності компартійної доктрини та доцільності існування комуністичного режиму як такого. До цього спричинилися такі чинники, як оприлюднення чисельної кількості комуністичних злочинів минулих десятиліть, перманентна криза народногосподарського комплексу країни, загострення міжнаціональної та релігійної проблеми тощо" [20, с. 207]. Перебудовні новації лише прискорили наростання деструктивних тенденцій в самій комуністичній партії, яка намагалася зберегти монополію на політичну владу. Наслідком ослаблення компартійного режиму стало наростання економічних вимог громадян, котрі переросли у політичні – національно-демократичні рухи.

Діяльність Народного Руху України (НРУ) за перебудову "є унікальним прикладом у вітчизняній історії, коли громадська політична організація виникає не стільки за ініціативи її творців, ідеологів, скільки внаслідок суспільної потреби, всупереч перешкодам, які чиняться зі сторони. Ідея створення НРУ, як і належить, була висловлена представниками національної еліти, однак її здійснення цілковито стало заслугою активістів "середньої" ланки, які в умовах боротьби з аморфними, але все ще небезпечними силами влади, реалізували задум" [21, с. 211]. Рухівці використовували різні форми і методи політичної боротьби: мітинги, демонстрації, страйки, акти громадянської непокорі. Політичне протистояння проходило через зустрічі з народними депутатами СРСР, пікетування, панахиди на могилах борців за волю України (Січових стрільців, воїнів УПА), масове відновлення парафій Греко-католицької церкви.

Своєрідним каталізатором розгортання "мітингових стихій", "провінційних революцій" став "живий ланцюг" Київ-Житомир-Рівне-Тернопіль-Львів-Івано-Франківськ, ініційований Рухом на відзначення об'єднання українців в одну державу 22 січня 1919 р. Ідея "живого ланцюга" належала відомому українському дисиденту М. Гориню [22, с. 7]. Проведення "живого ланцюга" мало на меті показати єдність України, зблизити західний та східний регіони, апробувати та показати реальну можливість НРУ, відкрито пропагувати національно-демократичні ідеї, протестувати проти політики правлячої комуністичної партії. На багатолюдних мітингах виступали представники Народних фронтів Прибалтики, Вірменії, Азербайджану. Поглиблення та радикалізація опозиційних сил проявилася у ході виборів у березні 1990 р. до Верховної Ради УРСР. У трьох західних областях – Львівській, Івано-Франківській та Тернопільській – НРУ одержав повну перемогу, компартія в багатьох місцевих радах опинилася в опозиції.

Демократичні ради Галичини, як виконавці народної волі, виступили ініціаторами рішень про використання національної символіки, перейменування вулиць, демонтаж пам'ятників В. Леніну, деполітизацію підприємств, державних установ та навчальних закладів, українізацію освіти. Це викликало різкий протест як з боку місцевих комуністів і підконтрольних їм міліції, прокуратури, спецслужб, суду, так і центральних органів влади. Влада намагалася боротися проти наростаючої "мітингової стихії" не лише заборонами, а й адресними репресивними заходами, так званими "мікрорепресіями". До адміністративної відповідальності притягувалися сотні осіб, передусім, організатори та активні учасники несанкціонованих масових заходів.

16 липня 1990 р. Верховна Рада України прийняла "Декларацію про державний суверенітет України". У ній проголошувалося державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади республіки в межах її території та рівноправність у зовнішніх відносинах. Ситуація в компартії ускладнювалася втратою довіри населення. Загалом лави комуністичної партії лише в 1990 р. полишило 220 тис. осіб (при тому, що вступило 38 тис. осіб). На середину 1991 р. її чисельність налічувала 2732408 осіб, скоротившись до рівня 1981 р. [23, с. 373].

Вражаючим було падіння чисельності комуністичної партії у Галичині. Конфронтація між партапаратом і рядовими членами призвела до стрімкого скорочення чисельності КПУ та департизації підприємств, колгоспів та установ області. Декомунізація суспільно-політичного життя призвели до розпаду компартсистеми Івано-Франківської області. В південно-східних регіонах республіки становище не було настільки хитким.

Логічним підтвердженням національно-державницьких устремлінь стало проголошення незалежності України як основної політичної умови для практичної реалізації народного суверенітету. В історії України почався новий етап національного поступу. У цьому значна заслуга НРУ України на чолі з В. Чорноволом, зближення західних та східних регіонів на основі єдиної національної ідеї. Як наслідок – закладено початок важливих політичних рішень на основі "Акту проголошення незалежності України" та продовження складних державотворчих процесів, відродження української духовності.

Список використаних джерел

1. Баран В. К. Україна: новітня історія (1945–1991 рр.) / В. К. Баран. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 670 с.
2. Жулканич Н. М. Трансформація аграрних відносин в областях Українських Карпат (друга половина 60-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.) / Н. М. Жулканич. – Ужгород: Карпати, 2008. – 408 с.
3. Кривчик Г. Г. Українське село під владою номенклатури (60–80 рр. ХХ ст.) / Г. Г. Кривчик. – Дніпропетровськ, 2001. – 192 с.
4. Лендел М. А. Аграрне виробництво в Карпатському регіоні: сучасний стан, тенденції, перспективи розвитку / М. А. Лендел. – Ужгород: Карпати, 2006. – 216 с.
5. Малярчук О. М. Тоталітаризм проти західноукраїнського села / О. М. Малярчук. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. – 228 с.
6. Мороз О. О. Аграрні реформи в Україні: теорія, історія, еволюція парадигми / О. О. Мороз. – Вінниця: Універсум, 2003. – 233 с.
7. Падалка С. С. Українське село в контексті політики тоталітарної держави (60–80-ті роки ХХ ст.). – К., 2003. – 165 с.
8. Прокопишак К. В. Регулювання соціальної сфери села в умовах становлення ринкових відносин / К. В. Прокопишак. – Львів, 2002. – 262 с.
9. Національні відносини в Україні у ХХ ст.: зб. док. і матеріалів. – К.: Наук. думка, 1994. – 560 с.
10. Держархів Івано-Франківської обл., ф. П 1, оп. 1, спр. 3179.
11. Там само, ф. П 1, оп. 1, спр. 3412.
12. Там само, ф. П 1, оп. 1, спр. 3825.
13. Там само, ф. П 1, оп. 1, спр. 3025.
14. Там само, ф. П. 1, оп. 1, спр. 3162.
15. Там само, ф. П. 1, оп. 1, спр. 3204.
16. Там само, ф. П. 1, оп. 1, спр. 3075.
17. Там само, ф. П. 1, оп. 1, спр. 4221.
18. Там само, ф. П. 1, оп. 1, спр. 2979.
19. Адамович С. В. Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України / С. В. Адамович. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. – 884 с.
20. Чура В. Розпад компартійних структур Тернопільської обл. наприкінці 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)", (м. Тернопіль, 20–21 квітня 2012 р.) / В. Чура. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Ч. II. – С. 207–210.
21. Бондаренко С. Діяльність Народного Руху України в Західній Україні наприкінці 80-х на початку 90-х років ХХ ст. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до сьогодення)", (Тернопіль, 20–21 квітня 2012 р.) / С. Бондаренко. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – Ч. II. – С. 210–213.
22. Львова І., Вархоляк Т. Прощай, великий Михайле. У краший світ на 83-му році життя відійшов один з найвідоміших українських дисидентів / І. Львова, Т. Вархоляк // Експрес. – № 5 (6753). – 17. 01. 2013 – 24. 01. 2013.
23. Литвин В. Історія України: [в 3 т.]. – Т. 3. – Кн. 2: Новітній час (1914–2004) / В. Литвин. – К.: Альтернативи, 2005. – 640 с.

Роман Веприв, Наталя Коростиль

МАССОВО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ РАБОТА КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ НА СЕЛЕ В 1964–1991 ГГ. (НА ПРИМЕРЕ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

В статье проанализированы методы и формы внедрения коммунистической идеологии в восточногалицком селе, ее составные – розстановка коммунистов на важных участках работы, воспитание крестьянства на новых общественных ценностях, позиция местного населения.

Ключевые слова: Ивано-Франковская область, идеология, массово-политическая работа, восточногалицкое село, коммунистическая партия.

Roman Vepriv, Nataly Korostil

MASSIVE POLITICK WORK OF ON THE VILLAGE IN 1964–1991 YEARS (FOR EXAMPLE IVANO-FRANKIVSK REGION)

Article analyses methods and formes of adaptation of communist ideology in East Galician villages, its components – accurate collocation of communists on basical sections of work, educating of peasantry on new social values, additude of local population.

Key words: Ivano-Frankivsk region, ideology, massive politick work, East Galician village, communist parti.